

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาและความหมายของเนื้อหาในเชิงอุดมการณ์ โดยอาศัยแนวคิด 2 ด้าน คือแนวคิดทางด้านดนตรีอันได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับต้นกำเนิดของ ดนตรีรีอ็อค และแนวคิดทางด้านนิเทศศาสตร์ อันได้แก่แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์สื่อมวลชน และแนวคิดของสำนักโครงสร้างนิยมและสัญญวิทยา ในบทนี้เป็นการอธิบายแหล่งข้อมูล และ ขั้นตอนในการวิจัย อันได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล และระยะเวลาในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล จนถึงขั้นการนำเสนอข้อมูล

แหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ แหล่งข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลจากเอกสาร

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ ลักษณะรูปแบบและเนื้อหาของ ดนตรีแนวรีอ็อค จากหนังสือประวัติดนตรีทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ ข้อมูลจากหนังสือ พิมพ์ต่าง ๆ เช่น ไทยรัฐ , เดลินิวส์ , สยามรัฐ , มติชน , วิทยจักร และ The Nation (หน้า บ้านเทิง) วารสาร ได้แก่ ไฮคลาส , ถนนดนตรี , สตาร์พิค , สีสัน , ที่วิพุล , โดเรมี , Quiet Storm , บ้านเทิงคดี เป็นต้น

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับรายชื่อเพลงและเทปเพลงไทยสมัยนิยมที่ผลิตออกจำหน่ายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 - 2538 ได้จากหนังสือเพลงที่รวมเล่ม เช่น เดอะกีตาร์,ไอ.เอส.ซองฮิต, มน , รวมเพลงฮิต เป็นต้น

และจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- บริษัทเทปต่าง ๆ เช่น บริษัทแกรมมี่เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด , บริษัทอาร์เอส โปรโมชั่น , บริษัทคีตาเรคคอร์ด , บริษัท เอส. พี. ศุภมิตร จำกัด , บริษัทรถไฟดนตรี บริษัท EPIC จำกัด , บริษัทดีเคเอ็นเอ็นเอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด และ บริษัทโซนี่มิวสิก เป็นต้น
- ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาผ่านฟ้า
- สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย
- สมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล จะติดต่อสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับดนตรีแนวร็อก , นักวิชาการดนตรี , ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาวัยรุ่น , ผู้แต่งเพลงแนวร็อก , นักดนตรี , นักร้องและผู้อำนวยการผลิต (Producer) , นักจัดรายการเพลง บุคคลดังกล่าวได้แก่

2.1 นักวิชาการ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการ จะนำมาประมวลเพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาของเพลงร็อกในประเทศไทย การศึกษาและวิจัยทางด้านดนตรีและความสำคัญของปัญหา นักวิชาการที่คัดเลือกมาคือ

- ประทักษ์ ใฝ่ศุภการ เจ้าของและผู้จัดการโรงเรียนดนตรีศุภการ เป็นอาจารย์ผู้สอนดนตรีแนวร็อกทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติมานาน และเป็นนักเขียนบทความเกี่ยวกับดนตรีแจ๊ซและร็อก สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของดนตรีร็อก ความสำคัญของดนตรีร็อกและบทบาทของเพลงร็อกในเพลงไทยสมัยนิยมได้
- ประสิทธิ์ ชำนาญไพร นายกสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย นักแต่งเพลงและนักเรียบเรียงเสียงประสาน เพื่อให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของดนตรีร็อกในประเทศไทย ความเห็นเกี่ยวกับการที่สังคมทั่วไปและวงการเพลงทั่วไปมองดนตรีร็อกอย่างไร
- พิชัย ปรัชญานุสรณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาดนตรี อาจารย์พิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สามารถอธิบายเกี่ยวกับความรู้สึกของศิลปินร็อกในเชิงจิตวิทยาได้

2.2 นักจัดรายการวิทยุ-โทรทัศน์ สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเพลงร็อกในอดีตจน

ถึงปัจจุบัน ตลอดจนความหมายในเนื้อหาของดนตรีร็อกของไทยได้

- วิฑูร วัทธัญญ์ นักจัดรายการวิทยุเพลงแนว Heavy hot hot รุ่นอาวุโส
ซึ่งได้ จัดรายการเพลงแนวร็อกมากกว่า 20 ปี

- มาโนช พุฒตาล นักจัดรายการดนตรีร็อกทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11

2.3 ศิลปินเพลงร็อก สัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับอุดมการณ์ การสื่อความ
หมายและการถ่ายทอดอุดมการณ์ของศิลปินเพลงร็อก ศิลปินเพลงร็อกประกอบด้วย นักแต่ง
เพลง , นักเรียบเรียงเสียงประสาน , นักร้องและนักดนตรีแนวร็อก ได้แก่

2.3.1 คณะเนื้อกับหนัง (Flesh and Skin) ศิลปินกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ผลิต
ผลงานในแนวเฮฟวีเป็นวงแรก โดยเรียกงานของตัวเองว่า Heavy hard hot โดยคุณ
วิฑูร วัทธัญญ์ เป็นผู้บงการ (เป็นคำที่ใช้ในปกเทปของคณะเนื้อกับหนัง)

2.3.2 ยืนยง โอภากุล จากวงคาราบาว เป็นทั้งนักแต่งเพลง , นักร้อง
และนักดนตรีเพลงเพื่อชีวิตที่มีสไตล์เพลงแนวร็อกอยู่ด้วย

2.3.3 โอฬาร พรหมใจ จาก วงดิโอฬาร โปรเจค เป็นนักกีตาร์ที่มีชื่อเสียง
เป็นผู้แต่งทำนองและเรียบเรียงเสียงประสาน และโปรดิวเซอร์

2.3.4 ปฐมพงศ์ สมบัติไพบูลย์ อดีตเป็นนักร้องนำวงดิโอฬารโปรเจค
ปัจจุบันสังกัดวงหินเหล็กไฟ เป็นผู้แต่งคำร้องเกือบทุกเพลงในคณะดิโอฬารโปรเจคและคณะ
หินเหล็กไฟในแนวเพลงเฮฟวีเมทัลที่เด่นชัด

2.3.5 อัสนี โชติกุล นักร้อง นักดนตรี นักแต่งเพลงและโปรดิวเซอร์ที่มี
เอกลักษณ์ของเพลง Country Rock เฉพาะตัว

2.3.6 ปฐมพร ปฐมพร เป็นทั้งนักร้อง นักแต่งคำร้องและแต่งทำนองเพลงที่
สไตล์โปรเกรสซีฟร็อกและยังเป็นโปรดิวเซอร์ให้กับผลงานเทปเพลงของตนเองมาแล้ว 3 ชุด

3. ข้อมูลจากการฟังเทปเพลงร็อก ที่คัดเลือกมาทั้งสิ้น 50 ชุด แบ่งได้เป็น 3 แนว
คือแนวเฮฟวีเมทัล 13 ชุด แนวโปรเกรสซีฟร็อก 8 ชุด แนวป๊อปร็อก 23 ชุด และ
แนวคันทรีร็อก 6 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร

1.1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ ลักษณะ รูปแบบและเนื้อหาของดนตรีแนวรีดในในประเทศไทย รวบรวมจากหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และหอสมุดแห่งชาติ โดยข้อมูลที่รวบรวมได้จะจัดแบ่งเป็นประเภทตามลักษณะเนื้อหาของเรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ การทำบันทึก (Note Taking) การถ่ายเอกสารและรายชื่อหนังสืออ้างอิง (Bibliography)

1.2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับรายชื่อเพลง และรายชื่อเทปเพลงไทยสมัยนิยมรวบรวมจากหนังสือเพลงรวมเล่ม ดังกล่าวมาแล้วส่วนหนึ่ง เมื่อได้มาแล้วก็จะนำมาคัดเลือกจัดประเภทว่าเพลงใดที่เป็นเพลงแนวรีดชนิดใด เพลงใดเป็นเพลงป๊อปปูล่า แล้วทำเป็นบัญชีรายชื่อเพลงในตาราง

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล ทำการติดต่อบุคคลที่ระบุไว้ในข้างต้นโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ด้วยตนเอง โดยการบันทึกเทปและจดบันทึก ซึ่งจะถามถึงความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของดนตรีรีด รูปแบบและเนื้อหาของดนตรีรีดและแนวคิดของศิลปินเพลงรีด เป็นต้น

3. ข้อมูลจากการฟังเทปเพลงจะใช้ฟอร์มการวิเคราะห์รูปแบบ และเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของดนตรีซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างของบทเพลง การดำเนินทำนอง จังหวะ , การประสานเสียง , การขับร้อง , เนื้อร้อง และการใช้เครื่องดนตรี และข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของคำร้อง ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ความหมาย การใช้ภาษา และรูปแบบคำประพันธ์

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร เริ่มตั้งแต่ เดือนตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2536 การสัมภาษณ์บุคคลเริ่มตั้งแต่ เดือนมกราคม - มีนาคม พ.ศ. 2537 และการฟังเพลงเพื่อวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาเริ่มตั้งแต่ เดือนเมษายน พ.ศ. 2537 - พฤศจิกายน พ.ศ. 2538

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์รูปแบบของดนตรีแนวร็อคในประเทศไทย
2. การวิเคราะห์เนื้อหาของดนตรีแนวร็อคของไทย
3. การวิเคราะห์อุดมการณ์ของศิลปินผู้ผลิตผลงานเพลงแนวร็อค

การวิเคราะห์รูปแบบของดนตรีแนวร็อคในประเทศไทย เป็นการวิเคราะห์รูปแบบและโครงสร้างที่เป็นดนตรีคือ ทำนอง จังหวะ การประสานเสียง และอารมณ์เพลง โดยอาศัยทฤษฎีองค์ประกอบของดนตรีร็อคเป็นบรรทัดฐาน แล้วนำเอาเพลงร็อคที่เด่น ๆ มาวิเคราะห์เพื่อแยกแยะเปรียบเทียบให้เห็น รูปแบบของดนตรีให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของดนตรีนี้ จะช่วยให้ทราบถึงความหมายที่แตกต่างระหว่างเพลงที่มีเนื้อร้องแบบเดียวกันแต่มีรูปแบบต่างกัน เช่น เพลงหนึ่งมีรูปแบบทางดนตรีเป็นเพลงป๊อปปูล่าร์ แต่อีกเพลงหนึ่งมีรูปแบบแนวร็อค

การวิเคราะห์เนื้อหาของดนตรีแนวร็อคของไทย เป็นการวิเคราะห์ถ้อยคำและความหมายที่มีอยู่ในเนื้อร้อง โดยแยกแยะให้เป็นหมวดหมู่ตามความหมายและโครงสร้างของ

ภาษา โดยอาศัยข้อมูลจากหนังสือเพลง , เนื้อเพลงจากปกเทป , การฟังเพลง , การสัมภาษณ์
ผู้ประพันธ์และโปรดิวเซอร์

การวิเคราะห์ถ้อยคำนั้น จะวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในเนื้อร้องว่าใช้ภาษาอย่างไร เช่น
ภาษากวี , ภาษาร้อยแก้ว , ภาษาชาวบ้าน , ภาษาพูด , ภาษาแสดง , ภาษาดังประเทศ ,
คำหยาบ , คำต่ำทอ , การครวญครางที่ต้องการแสดงอารมณ์ความรู้สึก ฯลฯ

การจำแนกเนื้อหาคำร้องนั้นจะแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามเนื้อหาของบทเพลง อาทิเช่น

1. การระบายความรู้สึกของตนเอง เกี่ยวกับความต้องการ ความหวัง
ชะตาชีวิต ความสิ้นหวัง ฯลฯ
2. บรรยายความหมาย และความยิ่งใหญ่ของตนตรีร็อค จากสายตาดำของ
ศิลปินเอง
3. ความรักที่มีต่อเพื่อน มิตรภาพ การจากกัน การให้กำลังใจ
4. การรำลึกถึงและการยกย่องวีรชน
5. ปรัชญาชีวิต ศาสนา เช่น ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว กฎแห่งกรรม ทำดีไม่ได้ดี
ทำชั่วแต่ได้ดี เป็นต้น
6. สะท้อนสังคม เปิดโปงความเลวร้ายของสังคม เช่น ปัญหาโสเภณี ปัญหา
ยาเสพติด การต่อต้านสังคม การต่อต้านสงคราม สะท้อนการแย่งชิงอำนาจของนักการเมือง
การเอารัดเอาเปรียบที่มีอยู่ในสังคม
7. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พูดถึงความสวยงามของธรรมชาติ ป่าเขาและแม่น้ำ
และ ชักชวนให้ช่วยกันอนุรักษ์และโจมตีผู้ที่ทำลาย
8. บรรยายประสบการณ์การเสพยาเสพติด เช่น กัญชา เฮโรอีน บุหรี่ แมกกระทั้ง
ของมีนเมา เช่น สุรา เบียร์
9. สุภาษิตสอนใจ ที่เป็นสุภาษิตคำพังเพยที่มีมาแต่โบราณ
10. อารมณ์ขัน เป็นอารมณ์ขันของศิลปินแบบร็อค บางตอนก็มีถ้อยคำ
หยาบคาย

11. พระคุณของผู้ให้กำเนิด (บิดา มารดา) และ ผู้มีพระคุณ

การวิเคราะห์อุดมการณ์ที่ปรากฏอยู่ในผลงานเพลงแนวร็อก เป็นการวิเคราะห์ อุดมการณ์ทางสังคม และอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งรวมถึงแนวความคิด ค่านิยม ทศนคติ ต่างๆ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์แนวดนตรี เนื้อหาของเพลง ประวัติของศิลปิน และคำให้ สัมภาษณ์และการแสดงความคิดเห็นของศิลปิน

เกณฑ์ในการคัดเลือกศิลปินและผลงานเพลงร็อกนั้น คัดเลือกมาจากแนวดนตรี 4 แนว คือ เฮฟวีเมทัล (Heavy Metal) , โพรเกรสซีฟร็อก (Progressive Rock) , ป๊อปร็อก (Pop Rock) และคันทรี่ร็อก (Country Rock) โดยยึดเอาแนวเฮฟวีเมทัล และโปรเกรสซีฟร็อกเป็นหลัก เพราะถือว่าแนวดนตรีทั้งสองแนวนี้อุดมการณ์ที่แตกต่างจาก เพลงป๊อปปูลาร์ทั่วไปอย่างชัดเจนมีกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายเฉพาะกลุ่มที่แน่นอน ส่วนดนตรี แบบป๊อปร็อกและคันทรี่ร็อกนั้นจะยึดเป็นแนวรองหรือแนวประกอบ เพราะมีลักษณะที่ เป็นร็อกและป๊อปอยู่ด้วยกันและมีเป้าหมายผู้ฟังทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจง

การคัดเลือกตัวอย่างศิลปินและเทปเพลง นำเอามาจากเทปเพลงที่เป็นแนวเฮฟวี เมทัลและโปรเกรสซีฟร็อก ที่ออกจำหน่ายในช่วงปี พ.ศ. 2526 - 2538 ทั้งหมดทุกชุด ส่วนแนวป๊อปร็อกและคันทรี่ร็อกนั้น จะคัดเลือกเฉพาะที่มีความเป็นร็อกอย่างเด่นชัดในช่วง เวลาเดียวกัน

การนำเสนอข้อมูล

วิธีการนำเสนอข้อมูลจะเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของดนตรี แนวร็อกในประเทศไทยตั้งแต่ยุคแรกจนถึงปัจจุบัน จากนั้นเป็นการนำเสนอการวิเคราะห์ เนื้อหาและรูปแบบของดนตรีแนวร็อกอย่างละเอียด ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงลักษณะเด่นและความ

สุนทรีย์ที่มีอยู่ในดนตรีแนวร็อค ต่อจากนั้นจึงเสนอการวิเคราะห์ความหมายและอุดมการณ์ แนวคิดและทัศนคติต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในผลงานเพลงแนวร็อค และปิดท้ายด้วยการสรุป อภิปรายผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการสะสมความรู้เกี่ยวกับดนตรีร็อคในลักษณะที่เป็นวัฒนธรรมประชานิยม (Popular Culture)
2. ผลการวิจัยนี้จะทำให้สังคมไทยเข้าใจวัฒนธรรมดนตรีของวัยรุ่นมากขึ้น